

1. Nowy podział świata – notatka

Reparacje pokojowe – odszkodowania wojenne (rekompensaty za poniesione straty), które płaci państwo pokonane zwycięzcom.

1. Konferencja w Poczdamie 17.07. – 2.08.1945 r.

a) w konferencji wzięli udział:

- prezydent USA – Harry Truman (Franklin D. Roosevelt zmarł 12.04.1945 r.)
- premier W. Brytanii Winston Churchill, który podczas konferencji został zastąpiony przez swego następcę Clementa Attlee (Churchill przegrał wybory w W. Brytanii)
- przywódca ZSRR – Józef Stalin

b) postanowienia dotyczące sprawy polskiej:

- **granica zachodnia** – Polska otrzyma w zarząd administracyjny ziemie na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej do czasu postanowień konferencji pokojowej; Gdańsk, Warmia i Mazury zostaną przyłączone do Polski;
- **granica wschodnia** – potwierdzono linię Curzona

c) postanowienia konferencji poczdamskiej wobec Niemiec

- utworzono Sojuszniczą Radę Kontroli z siedzibą w Berlinie
- podział Niemiec na 4 strefy okupacyjne: wschodnia – radziecka, północno – zachodnia – brytyjska, środkowo – zachodnia – francuska, południowo – zachodnia – amerykańska. Również Austria została podzielona na 4 strefy, a Berlin i Wiedeń na 4 sektory
- celem okupacji Niemiec: demilitaryzacja – rozbrojenie, demonopolizacja – rozbięcie wielkich monopolii, demokratyzacja i denazyfikacja – usunięcie wszystkich wpływów nazistowskich urzędów, stowarzyszeń itp.
- odszkodowania:
 - ✓ nie ustalono ogólnej kwoty odszkodowań;
 - ✓ roszczenia ZSRR miały zostać zaspokojone poprzez konfiskatę dóbr z radzieckiej strefy okupacyjnej oraz z konfiskaty niemieckiego kapitału ulokowanego za granicą
 - ✓ ZSRR miał również otrzymać 10% zbędnego wyposażenia przemysłowego ze stref zachodnich - straty ZSRR były największe,
 - ✓ ZSRR miał również otrzymać dodatkowe 15% wyposażenia ze stref zachodnich w zamian za dostawę surowców i żywności do tych stref,
 - ✓ ZSRR ze swojej części miał zaspokoić roszczenia Polski, państwa zachodnie zaś ze swoich stref miały zaspokoić roszczenia pozostałych państw;
- zmiany terytorialne – część Prus Wschodnich z Królewcem zostaje przyłączona do ZSRR, obszary na wschód od rzek Odra i Nysa Łużycka zostaną oddane Polsce w zarząd administracyjny; ludność niemiecka z terenów Czechosłowacji, Węgier i Polski zostanie przesiedlona do Niemiec
- gospodarka - Niemcy będą traktowane jako gospodarcza całość, nacisk położony na rozwój rolnictwa i przemysł pokojowy
- ściganie i ukaranie zbrodniarzy hitlerowskich

d) inne postanowienia

- postanowiono przymusowo wysiedlić ludność niemiecką z Polski, Czechosłowacji i Węgier,
- Austrię podzielono na strefy okupacyjne, a Wiedeń na sektory;
- utworzono Radę Ministrów Spraw Zagranicznych Pięciu Mocarstw (dla świata z udziałem Chin) i Czterech Mocarstw (dla Europy – USA, W. Brytania, Francja, ZSRR) w celu przygotowania

traktatów pokojowych z Niemcami i ich sojusznikami – sprawy Włoch, Bułgarii, Rumunii, Węgier i Finlandii miały rozstrzygnąć osobne traktaty pokojowe

- wojska radzieckie i brytyjskie miały być ewakuowane z Iranu
- na obszarze Korei ustanowiono linię demarkacyjną na 30 równoleżniku pomiędzy armią ZSRR, a armiami pozostałych aliantów
- podzielono Płw. Indochiński wzdłuż 16 równoleżnika; linia demarkacyjna rozdzielała wojska chińskie od aliantów.

2. 14 sierpnia 1945 r. ZSRR i Chiny podpisały układ o przyjaźni i współpracy:

- zobowiązały się do walki z Japonią aż do jej kapitulacji

3. 2 września 1945 r. Japonia podpisała bezwarunkową kapitulację – koniec II wojny światowej.

4. Konferencja pokojowa w Paryżu – wzięło w niej udział 21 państw koalicji antyhitlerowskiej i 5 państw będących sojusznikami III Rzeszy: Finlandia, Włochy, Bułgaria, Węgry, Rumunia. **Traktaty pokojowe podpisano 10.02.1947 r. Postanowienia:**

a) wszystkie państwa pokonane zobowiązały się zapłacić odszkodowania wojenne oraz ograniczyć siły zbroje,

b) Włochy utraciły następujące terytoria:

- Dodekanez uzyskała Grecja,
- Jugosławia uzyskała Istrię i miasto Fiume,
- straciły wszystkie kolonie w Afryce,

c) Bułgaria:

- powróciła do granic sprzed wojny,
- utrzymała południową Dobrudżę, którą wcześniej otrzymała od Rumunii,

d) Rumunia:

- utraciła Besarabię i północną Bukowinę na rzecz ZSRR,
- odzyskała Siedmiogród od Węgier,

e) Węgry:

- utraciły Siedmiogród na rzecz Rumunii,
- utraciły Ruś Zakarpacką na rzecz ZSRR,
- Czechosłowacji przekazały niewielkie obszary przygraniczne, w zamian za co Czechosłowacja przekazała ZSRR Ukrainę Zakarpacką,

f) Finlandia:

- powróciła do granic z marca 1940 r.,
- przekazała ZSRR port i okręg górniczy Petsamo,
- przekazała ZSRR część Karelii,
- miała zdemilitaryzować Wyspy Alandzkie

5. Straty i zniszczenia wojenne (dane za Andrzej Pankowicz Historia 4. Polska i świat współczesny):

- w wojnie wzięło udział 72 z istniejących wówczas 78 krajów,
- pod broń powołano 110 mln żołnierzy,
- wydatki wojenne – 935 mld dolarów,
- straty materialne w Europie wyniosły ok. 260 mld dolarów,
- poległo, zmarło lub zostało zamordowanych ok. 53 mln ludzi,
- 30 mln ludzi stało się inwalidami,

- największe straty ludzkie w Europie poniosły (w kolejności procentowo):
 - ✓ Polska (ponad 6 mln obywateli),
 - ✓ ZSRR (ponad 20 mln ludzi),
 - ✓ Jugosławia (około 1mln 700 tys. ludzi),
 - ✓ Grecja
 - ✓ Francja utraciła prawie 1 mln,
 - ✓ Niemcy wraz z Austrią utraciły prawie 7,5 mln ludzi,
- największe straty materialne w Europie poniosły (w kolejności, procentowo) – ZSRR, Polska, Jugosławia, Holandia, Francja,

6. Powstanie Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ)

a) ONZ zastąpiła Ligę Narodów. Powstała na konferencji w **San Francisco 25.04.1945 r.** Członkami założycielami było 51 państw, w tym Polska (ONZ powstało 2 miesiące po konferencji w Jałcie. Polska nie brała udziału w konferencji gdyż wówczas ZSRR uznawał Rząd Tymczasowy, a W. Brytania i USA rząd londyński. Dopiero po powstaniu Tymczasowego rządu Jedności Narodowej, pod koniec czerwca 1945 r., który został uznany przez wszystkich aliantów, przedstawiciel Polski zasiadł w ONZ).

b) 26.04.1945 r. podpisano Kartę Narodów Zjednoczonych

- celem organizacji było zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie
- siedzibą został Nowy York
- sprecyzowano zadania nowej organizacji

c) organy ONZ

- Zgromadzenie Ogólne – w jego skład wchodziły państwa członkowskie; każde posiadało 1 głos (wyjątek ZSRR – Ukraina i Białoruś uzyskały prawo głosowania „samodzielnie”). Najważniejszy organ decyzyjny ONZ. Zgromadzenie zwoływano corocznie na sesje plenarne
- Sekretariat – miał zajmować się bieżącymi sprawami, a na jego czele stał Sekretarz Generalny, który reprezentował ONZ na zewnątrz, zajmował się mediacją między państwami itp.
- Rada Bezpieczeństwa
 - ✓ w jej skład wchodził 5 stałych członków (mocarstwa – USA, W. Brytania, Francja, ZSRR i Chiny, którym przysługiwało prawo weta) oraz 5 członków niestałych, wybieranych na 2-u letnią kadencję,
 - ✓ zadaniem Rady Bezpieczeństwa wydawanie zgody na wysłanie wojsk ONZ (tzw. „błękitne hełmy”) oraz wprowadzenie sankcji
- Rada Powiernicza – zajmowała się terenami powierniczymi
- Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości w Hadze – rozstrzyga spory między państwami członkowskimi

d) ONZ w 1948 r. uchwalił Powszechną Deklarację Praw Człowieka

7. Ekspansja komunizmu w Europie

a) ZSRR podczas wojny zajął Europę Wschodnią, aż po Łabę i część Austrii,

b) w latach 1944 – 1948 Stalin wprowadził reżimy komunistyczne w Polsce, we wschodnich Niemczech, na Węgrzech, w Rumunii, Bułgarii, Albanii. W Jugosławii reżim komunistyczny wprowadził Josip Broz Tito, który dowodził armią partyzancką podczas wojny.

c) schemat przejmowania władzy przez komunistów – tzw. taktyka salami

- partia komunistyczna tworzy koalicję rządząca pod hasłem:
 - ✓ rewolucji ludowo – demokratycznej,
 - ✓ frontu narodowego,
 - ✓ frontu antyfaszystowskiego,
 - komuniści obejmują najważniejsze resorty (ministerstwa):
 - ✓ wojsko i obrony narodowej,
 - ✓ spraw wewnętrznych czy bezpieczeństwa publicznego,
 - ✓ sprawiedliwości,
 - ✓ kontrolę nad środkami masowego przekazu.
 Były one dublowane przez organy kontrolne partii komunistycznych.
 - kontrolując wojsko, siły bezpieczeństwa, prasę, partie polityczne mogli wywierać presję na społeczeństwo (terror), prowadzić walkę ideologiczną, szerzyć propagandę (prasa, radio), eliminowali opozycję polityczną, kompromitowali bądź ośmieszali autorytety
 - komuniści wygrywają demokratyczne wybory (w większości poprzez ich sfałszowanie); wprowadza się konstytucję wzorowaną na radzieckiej, przeprowadza gruntowne reformy społeczno – gospodarcze (głównie kolektywizację rolnictwa i nacjonalizację przemysłu), całkowicie wyklucza się opozycję oraz inne partie nie uznające programu komunistycznego.
 - powstają kraje tzw. demokracji ludowej (demoludu) – kraje podporządkowane ZSRR
- d) ostatnim krajem, w którym władze przejęli komuniści była Czechosłowacja – 1948 r.
- po II wojnie prezydentem był **Edward Beneš**, który był prezydentem w dwudziestoleciu międzywojennym (usta pił po układzie monachijskim)
 - komuniści przejęli władzę tworząc rząd z **Klementem Gottwaldem** i zmusili prezydenta do ustąpienia
- e) w latach 1945 – 1949 kraje demoludu podpisały między sobą szereg układów, zacieśniały współpracę, tak między sobą jak i ZSRR. ZSRR mógł wpływać na te kraje dzięki stacjonowaniu swoich wojsk na ich terytorium oraz dzięki temu, że graniczył z nimi (z wyjątkiem Albanii i Jugosławii), mógł więc w każdej chwili przeprowadzić interwencję zbrojną.

8. Reakcja Zachodu

- a) w 1946 r. **Winston Churchill** (były premier W. Brytanii) podczas przemówienia na uniwersytecie w **Fulton** (USA), stwierdził, że między Szczecinem nad Bałtykiem, a Triestem nad Adriatykiem rozciąga się „**żelazna kurtyna**”, podkreślając izolację krajów, które znalazły się w radzieckiej strefie wpływów
- b) po II wojnie światowej zrezygnowały z polityki izolacjonizmu. Nowy prezydent Harry Truman **12.03.1947 r. wprowadził doktrynę powstrzymywania (containmentu), zwaną doktryną Trumana**. Zakładała ona udzielenie wszelkiej pomocy (finansowej, politycznej i militarnej) państwom i narodom, którym zagrażała komunistyczna mniejszość. Impulsem dla uchwalenia tej doktryny była sytuacja Turcji i Grecji.
- c) metody realizacji doktryny Trumana:
- **plan Marshalla** – George C. Mashall, sekretarz stanu, USA, który w czerwcu 1947 r. przedstawił Europejski Plan Odbudowy
 - ✓ plan pomocy gospodarczej dla Europy; chciano szybko podnieść poziom życia Europejczyków i dzięki temu powstrzymać rozwój tendencji komunistycznych w zrujnowanych krajach,
 - ✓ realizacja planu lata 1948 – 1951 r.

- ✓ przystąpiło 16 państw zachodnioeuropejskich, które utworzyły OEEC – Organizację Europejskiej Współpracy Gospodarczej, która koordynowała pomocą,
- ✓ USA przeznaczył 17 mld \$ udzielając krajom europejskim bezzwrotnej pożyczki (zwrócić pieniądze miały kraje neutralne podczas II wojny). Kraje bloku radzieckiego odrzuciły pomoc pod naciskiem ZSRR
- ✓ dzięki pomocy finansowej kraje te w ciągu trzech lat zostały odbudowane i uzyskały poziom rozwoju gosp. sprzed wojny,
- **utworzenie baz wojskowych, w Europie i poza nią**, które „okrążały by” ZSRR,
- **utworzenie NATO** – Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (4.04.1949 r.),

9. Stare i nowe mocarstwa

- a) dawne mocarstwa kolonialne Wielka Brytania i Francja straciły na znaczeniu; rozpoczął się proces dekolonizacji ich imperiów (Indie, Indochiny)
- b) powstały dwa supermocarstwa ZSRR i USA, które stawiały sobie inne cele i stosowały inne metody. Poszczególne kraje przystępowały do jednego lub drugiego obozu – **świat stał się dwubiegunowy**.
- c) obydwa supermocarstwa rywalizowały między sobą co doprowadziło do rozpadu koalicji antyhitlerowskiej i rozpoczęcia zimnej wojny,
- d) **zimna wojna** polegała na wzroście napięcia polit. między obu blokami, nasileniem zbrojeń, prowadzeniu akcji wywiadowczych i przygotowywaniu się do wojny, która ostatecznie nigdy nie wybuchła.